דיני חנוכה בקיצור מחיבור הגדול הנקרא ים שלמה
תשובות מהרש''ל סימן פ''ה

זמן הדלקת נרות חנוכה משתשקע החמה עד זמן שתכלה רגל מן השוק ולא מקדימין ולא מאחרין ומיד כשהתחיל זמנו לא לאכול ואף לא ללמוד עד שידליק ואם התחיל פוסק ואם איחר הזמן אף שעשה המצוה שלא כתיקונה מ״מ זמנו עד חצי הלילה שעדיין הוא פרסום הנס * אבל לאחר חצות עבר זמנו * ולהקדים כלל לא יתכן אם לא בערב שב״ק:

והחכם או ש״ץ שמדליק בבית הכנסת בע״ש מקדים השמש ומדליק קודם מנחה:
הא דזמנו עד שתכלה רגל מן השוק לאו דאי כביה הדר מדליק שהרי כבתה אין זקוק לה אלא דאי לא מדליק מצי מדליק א״נ לשיעורה פי׳ שיש ליתן שמן בנר כשיעו׳ הזה א״נ כיון שדלק בשיעור זה יכול לכבת׳ אבל בלא כבוי אין נרא׳ להקל כדברי הרי״ף להשתמש לאורה מפני הרואה ושיעור שמן אין חילוק בין ימים הראשונים והאידנא שמדליקין בפנים: הא דכבתה אין זקוק לה היינו לחיוב אבל הרוצה לזכות במצוה שלימה יחזור וידליק דלא גרע מן המהדרין ואם כבתה בע״ש צריך לחזור ולהדליק ולא כמהרא״י ואם בא לתקן הנירו׳ וכבה נראה דצריך לחזור ולהדליק אפי׳ אם כבה בשוגג :

מצות נר חנוכה איש וביתו והמהדרין במצוה נר לכל אחד והמהדרין מן המהדרין מוסיפין נר בכל לילה וגם נר לכל אחד כמו שפי׳ הרמב״ם וכן המנהג ולא כדברי ר״י שסבר שלא ידליקו יותר מבני הבית אלא נר אחד ואיש ואשתו בודאי מספיק להם נר אחד .

ואכסנאי : הנשוי, אם אינו יודע שאשתו מדליקה עליו יכול לדליק ולברך אבל אם יודע בבירור שהיא מדלקת עליו אין לו לדלוק אם לא שהוא בבית יחידי ומשום הרואה ידליק אבל מ״מ לא יברך והיכא שלא ידע שהיא הדליקה עליו ובא באותו לילה צריך לחזור ולדלוק ולברך לפי שחל עליו חובת חכמים אבל היכא שאינו רוצה לצאת בהדלקה של אשתו שמדלקת עליו בבית נראה דלאו כל כמיניה ואינו יכול לברך:
ומה שהאידנא הבחורים מחמירים על עצמם שלא להשתתף בפריטי ועדיפי לדעתייהו מרבי זירא. זהו מנהג אשכנז שמגביהין הטפל ומניחין העיקר והלואי שלא יקילו במצות החמורות:

חתן האוכל בבית חמיו אם יש יכולת בידו אפילו ישן בבית חמיו לא ישתתף אלא ידליק לעצמו משום המהדרין שהרי הוא איש וביתו ואם ישן בבית אחר פשיטא שמחוייב להדליק במקום שישן :

סדר הדלקתן מצוה להניחה בתוך עשרה ולמעלה בג׳ בטפח הסמוך לפתח ובבתי חורף שלנו שאין מזוזה צריך להדליק בימין ואם הנרות מונחין לרוחבן צריך להתחיל בנר הימיני בסמוך לפתח והוא נר הראשון ולא כמהרי״ק וא״כ נמצא שלא יהא פונה לימין אלא מימין לשמאל

על כן המדקדק יניח לאורכן בטפח הסמוך לפתח שאז כולן שוין בעניין טפח הסמוך לפתח שכולן סמוכין בכניסת הפתח ואז ידליק משמאל לימין ויתחיל לברך לעולם בנר השמאלי ויפנה ויוסיף לימין ודוק:

בבית הכנסת ראוי להדליק הנרות על המנורה לדרום אבל יהיו מונחים בין מזרח למערב ויפנה משמאל לימין. ואל תשגיח במנהג ואם איישר חילי אבטלנה.

כל איש המדליק ומברך עובר לעשייתן. מיד אחר שהדליק נר הראשון שהוא עיקר יכול ליתן לאחר שיגמור הדליקה:

נראה דאין צריך להוסיף נר אחד לשמש כמנהג אשכנז מאחר שיש לו נר אחד על שלחנו ותקנתם קלקלתם והארכתי ומשום הכי אם נתערב נר חנוכה בב׳ שמשים חד בתרי בטלי :

האידנא חצר שיש לה ב׳ פתחים או בית הפתוח מב׳ צדדין אין צריך להדליק אלא בפתח אחד ולא כדברי הטור:

אסור להשתמש לאורן בין תשמישי רשות בין תשמישי מצוה ואף תשמישי ארעי כגון הרצאת מעות אסור מאחר שמקרב ידו אל הנר אבל שאר תשמישי ארעי שרי: מדליקין מנר לנר ואפי׳ ע״י קינם שרי לפי סוגיא ההלכה המחוורת, רק שעל פי התום׳ ראוי להחמיר וצריך להזהיר כשיכבה השמש שמדליק בו הנרות שלא ידליקנו מן הנרות אלא מנר של חול ובבית הכנסת אין צריך להזהיר שכל הנירות שבתוכה קרויין נר מצוה, ומשום הכי יש למחות ולגעור אותם שמדליקין נרותיהם ע״י שפחות מנר

ב״ה חוץ ממה שמובא דשרי משום מבואות האפילות וע״י כך זכה שאול למלכות כו׳.

ונר של הבדלה קרוי נר של מצוה אבל אחר שהבדיל עליה כבר עבר מצותה ויכול להדליק ממנה דאפי׳ נר חנוכה אחר שיעורו שוב אינו קרוי נר של מצוה:

מאחר דפרסומי ניסא עדיף מהאי טעמא כשחל ר״ח טבת בשבת מפטירין בנרות דזכריהו ולא בר״ח ועוד משום מאי דסליק דהיא בפרש׳ נשיאים שקורין בחנוכה שהרי מקדימין פרשת ר״ח משום תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם וכן הדין בכל הפטורות חוץ מאחרי מות וקדושים והארכתי בעניין אלא שאין כאן מקומו:

הרואה מברך בליל ראשון שתים ובשאר לילות אחת כו׳ פי׳ המחוור שהוא בדרך וכגון שלא הדליק ואינו עתיד להדליק בביתו אפילו הדליקו עליו בבית לא איכפת לן בזה אלא צריך לראות ולברך אבל היכא דמשתתף בפריטי עם בעל הבית ושומע הברכה חשבינן כאלו הדליק בעצמו לעניין זה שאינו מברך ברואה: והיכא דלא הדליק בראשון ולא שמע הברכה אז יברך בליל שני שהחיינו בין להדלקה בין לראייה:

נוסח הברכה להדליק נר שלחנוכה מלה אחת ולא של חנוכה שתי מלות והטעם כתוב בפנים ויברך כל הברכות עובר לעשייתן ומיד אחר גמר הדלקת הנר הראשון שהוא עיקר יאמר הנרות הללו ויגמור ההדלקות בעוד שאומר הנרות כו׳:

וזו נוסחה

הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות שעשית לאבותינו ע״י כהנך הקדושים וכל שמונת ימי חנוכה הנרות הללו קדש הם ואין לנו רשות להשתמש בהן אלא לראותן בלבד כדי להודות לשמך על נפלאותיך ועל נסך ועל ישועתך:

לא תשנה ולא תוסיף ולא תגרע. והטעם מפורש, וסימן ל״ו תיבות לבד הנרות הללו כאלו אמר הנרות הללו ל״ו הן:

נר חנוכה שהותיר ביום ראשון מדליק בליל שני. ובסוף אין לו תקנה כלל וגם להשהותה אסור משום תקלה ומכל מקום לא נקרא דבר שאין לו מתירין ובטל בששים אבל פחות מס׳ אין לו ביטול אפילו על ידי הדלקה והא דפסקינן לעיל אחר שהדליק שיעורו שמותר לכבותה ולעשות בה מה שירצה היינו דאיגלי למפרע שנתן בה יותר מכשיעור אבל היכא שלא נתן אלא כשיעור וכבה או שהפתילה היתה רע ומסכסכה כהאי גוונא אסור:

אין מדליקין בנר ישן של חרס והטעם משום מאום וה״ה נר של שבת העשוי לכבוד על שלחנו . והמדליק בפמוטות שקורין לאמפא צריך לתלותה בטפח הסמוך לפתח ויתחיל מנר האמצעי שהוא הסמוך לפתח ויסבב לצד ימין אבל המדקדקים נזהרים שלא להדליק בפמוטות שאין בה הידור לנרות חנוכה:

נר שיש לו שתי פיות עולה לשנים (שני נרות) או לב׳ בני אדם . ואם מלא קערה שמן והקיפוה פתילות לעולם אינו עולה לכמה נרות אפי׳ הרחיקה הרבה אם לא בכפיית כלי ולפעמים בלא כפיית כלי אפילו לנר אחד אינו עולה אם לא הרחיקה כראוי . בסתם נר שיש לה שתי פיות שאינו פחות מכאצבע אבל אם הרחיקם כראוי אינו נעשה כמדורה אלא שאין יוצא בה אלא בנר אחד ולא כדברי הטור:

אין להדביק יחד נרות של שעוה אפי׳ אחר ברכותיה משום דהוי כמדורה:

שמן זית מצוה מן המובחר היכא דשכיח, ואם לא נמצא שמן זית, יקח שאר שמנים. אבל משומן וחלב, נראה דיותר יש הידור מצוה בשעוה. וכן המנהג . ומצוה לקנות שעוה מן הצדקה ממה שנטף מן נרות בית הכנסת, מאחר דאתעבוד בהו חדא מצוה. וישמור בזה שלא יקנו שעוה מנרות של בתי תיפלות שלהם כי אעפ״י שנתבטל, מכל מקום מאוסים הם לתשמישי מצוה :

נר של שבת קודש ונר של חנוכה נר שבת עדיף וכ״ש נגד יין דקדוש היום דאף נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא. ומהאי טעמא ראוי לומר בבית הכנסת משנת במה מדליקין שהיא נגד הנר קודם קידוש היין שהרי נר קודמת לו:

מצוה לשמוח בחנוכה

ומשום הכי קראו יום טוב והן ימי שמחה וכן פסק הרמב״ם והמרדכי

ונהגו לאכול גבינה לפרסום הנס.

וראה שהשמחה תהא מעורבה ובלולה בשמחת תורה ואל תבטל מקביעותם: